

چه کسی ترک تحصیل می‌کند؟

مترجم: محمود...

درک این که چرا دانش‌آموزان ترک تحصیل می‌کنند کلید پرداختن به این مشکل عمده تحصیلی است. ششاد...
علل ترک تحصیل مثل دیگر مسائل پیشرفت تحصیلی (مانند نمره امتحانات) هنوز هم به دلیل این که متأثر از عوامل ریشه‌ای و ماهوی، چون خود دانش‌آموز، خانواده، مدرسه و جامعه‌ای است که محصل در آن زندگی می‌کند، جزء مسائل دشوار محسوب می‌شود. مطابق تحقیق انجام شده، دانش‌آموزان دلایل متفاوتی را برای ترک تحصیل بیان داشته‌اند: دلایل مربوط به مدرسه ۷۷٪، دلایل خانوادگی ۳۴٪، دلایل کاری ۳۲٪ (بزرگتولد و همکاران، ۱۹۹۸) خاص‌ترین دلایل هم: عدم علاقه به مدرسه ۷۷٪، عدم ارتباط خوب با معلم ۲۹٪، پیدا کردن...

تحقیقات نشان داده است که بنیه علمی اولیه و دل مشغولی اولیه به تحصیل در دوره دبستان و راهنمایی، به پیش بینی ترک تحصیل در دبیرستان کمک می کنند.

چهارچوب هماهنگ اند، که یکی از مهم ترین عناصر آن جابه جایی دانش آموز است. چه جابه جایی محل اقامت (تغییر محل سکونت) و چه جابه جایی تحصیلی (تغییر مدرسه) خطر ترک تحصیل را افزایش می دهد (آستن^۲ و مک لاناها^۳، ۱۹۹۴). تحقیقات نشان می دهد اکثر آنانی که از دبیرستان جدا شده اند، حداقل یک بار قبل از انصراف، جابه جا شده بودند. در حالی که اکثر آنهایی که فارغ التحصیل شده بودند این کار را نکرده اند. (رامبرگر، ۱۹۹۸^۶).

عامل دیگر، پیشرفت تحصیلی است. تحقیقات زیادی نشان داده اند که بنیه علمی ضعیف محرکی قوی برای ترک تحصیل بوده است. (لارسن، ۱۹۹۸^۷). هم چنین مشخص شده

بودند. اما این دلایل همه آن چه را که باعث ترک تحصیل دانش آموزان می شود، بیان نمی کنند؛ به ویژه علل و عواملی را که از قبل بر رفتار و تمایلات دانش آموزان تأثیر گذاشته و باعث شده اند که تصمیم به ترک مدرسه بگیرند. نظریه های زیادی برای درک پدیده ترک تحصیل که حالتی خاص دارد، مطرح شده اند (فین^۲، ۱۹۸۹؛ وهلج و همکاران^۳، ۱۹۸۹). نویسنده دو چهارچوب را برای ترک تحصیل معرفی می کند:

جنبه فردی

این جنبه روی صفات متمیزه دانش آموزان، از قبیل ارزش های مورد قبول آن ها، حالات و رفتارها و این که چگونه صفات فردی در تصمیم به ترک تحصیل دخیل اند، تمرکز می کند. ترک تحصیل نشان دهنده یکی از سه جنبه وابسته به هم پیشرفت تحصیلی است:

(الف) پیشرفت تحصیلی، مانند آن چه در نمرات و رتبه ها منعکس می شود.

(ب) پایداری تحصیلی، که منظور از آن ماندن دانش آموزان در همان مدرسه یا ثبت نام به طور کلی است.

(ج) موفقیت تحصیلی، که منظور از آن گذراندن سال های تحصیل و دریافت مدرک است.

موفقیت تحصیلی هم به پایداری تحصیلی و هم به پیشرفت تحصیلی بستگی دارد.

این دانش آموزانند که با ترک تحصیل یا تعویض مدرسه، در امر تحصیل خود تعویق ایجاد می کنند یا از لحاظ علمی نمرات کمی کسب نموده، شانس کم تری برای فراغت از تحصیل و اتمام آن پیدا می کنند. تغییر در اشتغال، پایداری و بازدهی و پیشرفت دانش آموزان در مدرسه؛ شرایط بعدی، روابط اجتماعی و تجربیات تحصیلی آن ها را تحت تأثیر قرار می دهد. بخش عمده ای از تحقیقات تجربی مؤید این نکته اند که بسیاری از پیش بینی ها در مورد ترک تحصیل با این

ترک تحصیل است. این تحقیقات نشان داد دانش آموزانی که تنها یک سرپرست دارند یا تحت تکفل پدر یا مادر ناتنی اند، بیش تر از دانش آموزانی که دارای دو سرپرست (پدر و مادر واقعی) اند، ترک تحصیل می کنند. تاکنون تحقیقات کمی در جهت شناخت مسائلی که در آن ساختار خانواده باعث ترک تحصیل می شود، انجام شده است. بر طبق نظریه سرمایه گذاری، والدین براساس اهداف و محدودیتشان درباره مقدار زمان و منابعی که برای فرزندشان صرف می کنند، تصمیم می گیرند و این مسئله می تواند بر تمایل بچه ها به تحصیل و کسب مهارت های علمی آن ها تأثیر بگذارد. (هاومن^{۱۲}، ولف^{۱۳}، ۱۹۹۴) سرمایه انسانی (سطح سواد والدین) و سرمایه مالی (درآمد والدین) نمی توانند عوامل کافی برای پیدا کردن ارتباط بین زمینه خانوادگی و موفقیت تحصیلی باشند. توانایی اجتماعی که منظور از آن رابطه ای است که والدین با فرزندانشان، خانواده های دیگر و مدرسه دارند، مستقل از تأثیر سرمایه انسانی - مالی می تواند بر

است که حتی بعد از کنترل (به دلیل مشکلات تحصیلی و سوابق دانش آموزان) و بهبود بنیه دانش آموزان، باز هم نتوانسته اند از ترک تحصیل آنان جلوگیری کنند. تحقیقات نشان داده است که بنیه علمی اولیه و دل مشغولی اولیه به تحصیل در دوره دبستان و راهنمایی، به پیش بینی ترک تحصیل در دبیرستان کمک می کنند. رودریک^۸ (۱۹۹۳) در تحقیقی نشان داد که تفاوت در نمرات علمی از ابتدای سال چهارم شروع می شود و قبل از ترک مدرسه، وضعیت نامطلوب نمرات دانش آموزان مشخص می گردد. یکی دیگر از عواملی که توجه زیادی را به خود جلب کرده است، مردودی است. برخی تحقیقات اخیر نشان داده است که مردودی، تأثیرات زیادی بر کیفیت تحصیلی می گذارد. (الکساندر^۹، ۱۹۹۴)، تمام مطالعات تجربی انجام شده مؤید این است که مردودی حتی در سطوح پایین تر تحصیلی به طرز محسوس بر تمایل به ترک تحصیل تأثیرگذار است. (گلد اسمیت^{۱۰} و وانگ^{۱۱}، ۱۹۹۹)

بر طبق نظریه سرمایه گذاری، والدین براساس اهداف و محدودیتشان درباره مقدار زمان و منابعی که برای فرزندشان صرف می کنند، تصمیم می گیرند و این مسئله می تواند بر تمایل بچه ها به تحصیل و کسب مهارت های علمی آن ها تأثیر بگذارد.

موفقیت تحصیلی تأثیر بگذارد. (کلمن^{۱۴}، ۱۹۸۸) دانش آموزانی که والدینشان فعالیت های آن ها را تنظیم می کنند، از آنان حمایت معنوی می کنند، آن ها را به تصمیم گیری های مستقل تشویق می کنند و در مسائلشان خود را درگیر می نمایند، احتمال ترک تحصیلشان کم تر است. (آستن و مک لاناها، ۱۹۹۱)

ب) عوامل مدرسه ای: در این زمینه چهار ویژگی مدرسه دخیل اند: (۱) ترکیب دانش آموز. (۲) امکانات مدرسه. (۳) مشخصه های ساختاری مدرسه. (۴) فرایندها و شیوه های مدرسه.

(۱) ترکیب دانش آموز: جدا از تأثیر مشخصه های فردی دانش آموزان، ترکیب اجتماعی یک مدرسه نیز عملکرد آن ها

جنبه اجتماعی

الف) عوامل خانوادگی: سابقه خانوادگی تا حد زیادی به عنوان تنها عامل مهم و تأثیرگذار بر موفقیت در مدرسه شناخته می شود. تحقیقات مربوط نشان می دهند که سابقه خانوادگی هنوز نقشی مستقل و مؤثر در وضعیت تحصیلی ایفا می کند. اما کدام جنبه از سابقه خانوادگی دارای اهمیت است و چگونه بر موفقیت تحصیلی تأثیر می گذارد؟ بیش تر تحقیقات، معطوف به ویژگی های ساختاری خانواده ها از قبیل وضعیت اقتصادی - اجتماعی است. وضعیت اقتصادی - اجتماعی که با سطح سواد و درآمد والدین سنجیده می شود، عامل مهمی در پیش بینی موفقیت تحصیلی و رفتار

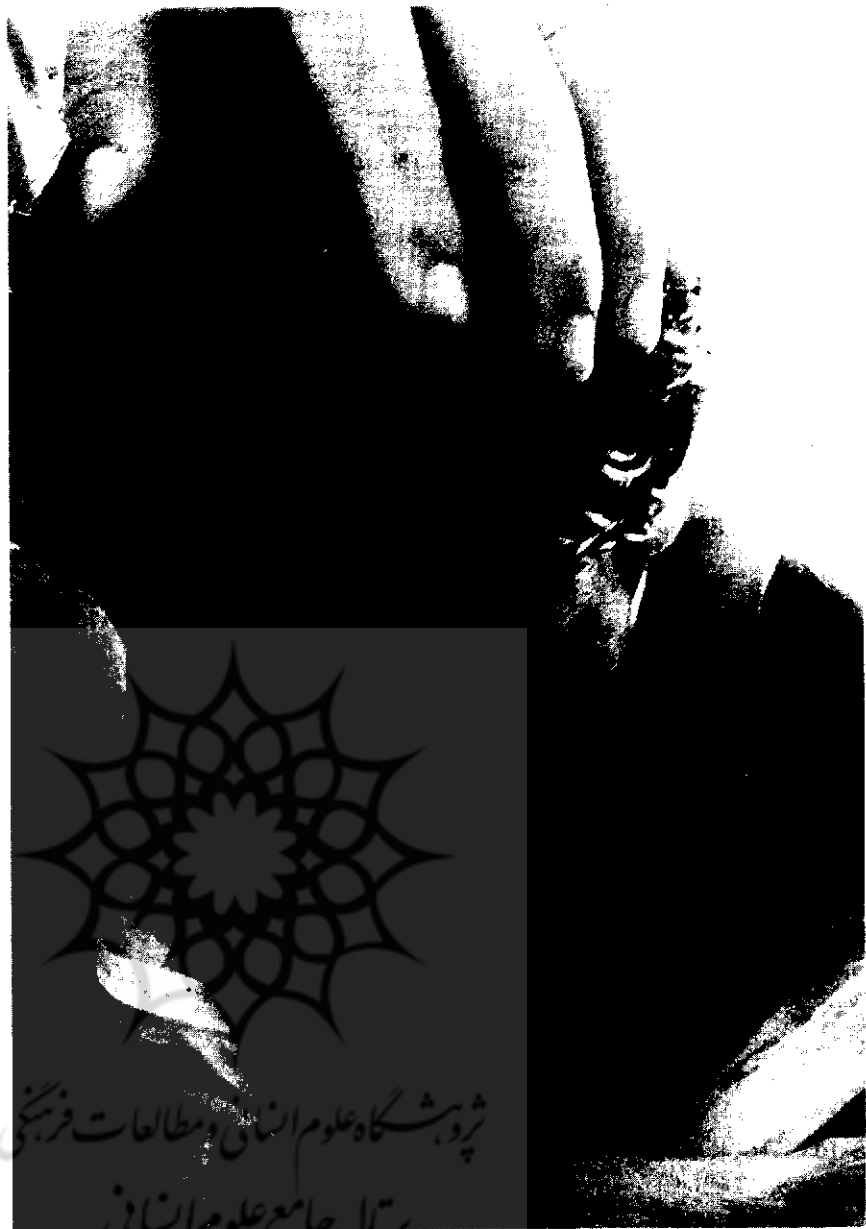
را تحت تأثیر قرار می دهد (گاموران، ۱۵، ۱۹۹۲). مطالعات مختلف نشان داده است که حتی پس از کنترل مشخصه های فردی، ترکیب اجتماعی مدرسه ها در نرخ ترک تحصیل مؤثر بوده است. (بریک، ۱۶، ۱۹۸۹)

۲) امکانات مدرسه: بحث های زیادی در این زمینه وجود دارد. دو مطالعه جداگانه نشان داده اند که حتی بعد از کنترل گروهی از عوامل فردی و اجتماعی که می توانستند بر ترک تحصیل تأثیر بگذارند، نسبت دانش آموز به معلم - تأثیر مهم و چشمگیری در ترک تحصیل دانش آموزان دبیرستانی دارد. (مک نیل، ۱۷، ۱۹۹۷). یکی از این تحقیقات نشان داد هر چه دانش آموزان معلم ها را بهتر درک کنند، نرخ ترک تحصیل پایین می آید.

۳) ساختار مدرسه: اگرچه تفاوت های گسترده ای در عملکرد مدرسه ها، به دلیل ویژگی های ساختاری شان به چشم می خورد، اما آن چه نامعلوم باقی مانده، این است که آیا خود این ویژگی های ساختاری در این تفاوت ها دخیل اند یا آن ها به تفاوت ویژگی های شخصی دانش آموزان و امکانات مدرسه مربوط می شوند.

تحقیقات مؤید آن اند که اندازه مدرسه و عمومی یا خصوصی بودن آن، بر ترک تحصیل تأثیر می گذارد.

۴) شیوه ها و خط مشی های مدرسه: تحقیقات نشان می دهند که مدرسه با دوروش بر انصراف دانش آموزان از تحصیل تأثیر می گذارد. یک راه به طور غیرمستقیم و از طریق خط مشی های عمومی و اموری است که برای بهبود بهره وری کل مدرسه طراحی شده است. این خط مشی ها و امور کاری و سایر مشخصه های مدرسه می توانند منجر به انصراف داوطلبانه دانش آموزان شود. راه دیگر، خط مشی های صریح و تصمیم گیری های آگاهانه است. این

مطالعات مختلف نشان داده است که حتی پس از کنترل مشخصه های فردی، ترکیب اجتماعی مدرسه ها در نرخ ترک تحصیل مؤثر بوده است.

قوانین می‌توانند در ارتباط با مواردی مثل کسب نمرات پایین، غیبت زیاد، بی‌انضباطی و... باشند که منجر به اخراج، بلا تکلیفی و تعویض اجباری مدرسه می‌شوند.

ج) گروه‌ها و همسالان: مطالعات تجربی جدید شواهدی به دست داده‌اند که طبق آن تفاوت در شرایط همسایگان می‌تواند جدای از مسئله خانواده، گویای تفاوت در نرخ انصراف از تحصیل در بین گروه‌ها باشد. (بروکز - گان، ۱۸، ۱۹۹۳) گرین ۱۹ (۱۹۹۱) می‌گوید: در مورد شرایط همسایگی یک آستانه و یک نقطه مهم وجود دارد، بدین ترتیب که هر چه شرایط همسایگی وخیم‌تر باشد، نرخ ترک تحصیل مشخصاً افزایش می‌یابد. نبود امکانات، فقر مالی، شرایط سکونت و فراهم کردن کار و اشتغال بعد از اتمام تحصیلات و... پیشرفت بچه‌ها و بزرگسالان را تحت تأثیر قرار می‌دهند و احتمال این که این گونه افراد ترک تحصیل کنند، بیش تر است.

نتیجه گیری

۱- ترک تحصیل روندی است که به مرور زمان شکل می‌گیرد. از این دیدگاه، علائم خطر برای دانش‌آموزانی که در معرض ترک تحصیل قرار دارند، از سال‌های دبستان به چشم می‌خورد که زمان زیادی را برای مداخله عوامل فراهم می‌آورد.

۲- افراد ترک تحصیل کرده که دوباره به مدرسه بر می‌گردند معمولاً تحصیلات دبیرستان خود را از طریق یکی از روش‌های جایگزین به پایان می‌رسانند. در ده سال گذشته شمار دانش‌آموزانی که با این روش‌ها دبیرستان را تمام کرده‌اند، افزایش یافته است. این روند در آینده به سبب مردودی و افزایش امتحانات خروجی دبیرستان‌ها سرعت خواهد گرفت. تحقیقات زیادی نشان داده است که مردودی سبب افزایش تمایل به ترک تحصیل می‌شود. هم چنین شواهدی موجود است که حتی امتحان‌های تعیین سطح که از سختی لازم برخوردار نبوده‌اند، خود سبب تمایل به ترک تحصیل شده‌اند. (کاترل ۲۰، ۱۹۸۹).

۳- دانستن این که چرا دانش‌آموزان ترک تحصیل می‌کنند، امری است که در آینده نزدیک محال است، زیرا همانند سایر مسایل آموزش و پرورش تحت تأثیر گروهی از

ترک تحصیل تنها ضعف تحصیلی

نیست، بلکه بیش‌تر از مشکلات

اجتماعی و تحصیلی در مدارس

ناشی می‌شود. عواملی چون ضعف

امکانات خانواده‌ها، مدارس و

جوامع بر این مشکلات می‌افزایند.

عوامل فردی و اجتماعی قرار دارد. یعنی ترک تحصیل تنها ضعف تحصیلی نیست، بلکه بیش‌تر از مشکلات اجتماعی و تحصیلی در مدارس ناشی می‌شود. عواملی چون ضعف امکانات خانواده‌ها، مدارس و جوامع بر این مشکلات می‌افزایند.

پی‌نوشت‌ها:

- 1- BERKTOLD
- 2- FINN
- 3- WEHLAGE
- 4- ASTONE
- 5- MCLANAHAN
- 6- RUMBERGER
- 7- LARSON
- 8- RODERICK
- 9- ALEXANDER
- 10- GOLDSCHMIDT
- 11- WANG
- 12- HAVEMAN
- 13- WOLFE
- 14- COLEMAN
- 15- GAMORAN
- 16- BRYK
- 17- MCNEAL
- 18- BROOKS - GUNN.
- 19- CRANE
- 20- CATTERALL

برگرفته از:

- RUSSELL W. RUMBERGER: "WHO DROPS OUT OF SCHOOL AND WHY", UNIVERSITY OF CALIFORNIA, SANTA BARBARA. REVISED APRIL 2001.